

HYVINVOINTIALUEIDEN JA HUS-YHTYMÄN LAINANOTTOVALTUUDET VUODELLE 2023

1 Lainanottovaltuuksia ja investointisuunnitelmaa koskeva sääntely

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 15.1 §:n mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän lain 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi.

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus on lain 15.2 §:n mukaisesti hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen perustuvan enimmäismäärän ja tilikauden alun ennakoidun lainamäärän erotus. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Lainanottovaltuuden määrää laskettaessa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi.

Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta (nk. voimaannpanolaki, 616/2021) sisältää säännökset hyvinvointialueen lainanottovaltuudesta siirtymäkauden aikana sekä ensimmäisestä investointisuunnitelmasta. Voimaannpanolain 61.1 §:n mukaan hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 määritellään hyvinvointialueelle siirtyvien sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien vuoden 2021 tilinpäätöksen tietojen ja vuoden 2022 talousarvion tietojen perusteella. HUS-yhtymän lainanottovaltuus määritellään vastaavilla tiedoilla. Hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän on toimitettava ensimmäistä hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettua investointisuunnitelmaa koskeva esitys valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä sisäministeriölle viimeistään 1 päivänä lokakuuta 2022.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 17 §:n mukaan Helsingin kaupunkiin ei sovelleta hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n lainanottovaltuutta koskevaa sääntelyä.

2 Lainanottovaltuuksista päättämisen ajankohta

Hyvinvointialueiden talousarvion ja taloussuunnitelman kannalta on tärkeää, että hyvinvointialueilla on tieto lainanottovaltuuksien määrästä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Vuoden 2023 talousarvion valmistelu käynnistyy keväällä 2022, minkä vuoksi lainanottovaltuuksia koskeva päätös on perusteltua valmistella valtioneuvoston päätettäväksi ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2022.

Pääosa vuoden 2023 lainanottovaltuuksien laskennassa tarvittavista tiedoista on jo käytettävissä. Voimaannpanolain mukaisen siirtymäkauden lainanottovaltuuden laskennassa edellytetyt vuoden 2021 tilinpäätöstiedot on toimitettu Valtiokonttorin kuntatietopalveluun huhtikuussa 2022. Vuoden 2022 talousarviota koskevat tiedot on toimitettu palveluun jo tammikuussa 2022. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 valtion rahoitusta koskevat laskelmat on päivitetty toukokuussa 2022 vastaamaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia (HE 68/2022).

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksiin vaikuttavat myös päätökset sellaisten erityishuoltopiirien jakautumisesta, joiden jäsenkunnat sijaitsevat eri hyvinvointialueilla. Päätökset erityishuoltopiirien jakautumisesta tehdään ainakin osalla alueista aikaisintaan kesällä 2022. Erityishuoltopiirien lainamäärä on kuitenkin kokonaisuuteen nähden pieni, minkä vuoksi lainojen jakautumista koskevan tiedon puuttumisella ei arvioida olevan olennaista vaikutusta lainanottovaltuuksien määriin eikä lainanottovaltuuksista päättämistä ole tämän vuoksi perusteltua siirtää myöhemmäksi.

3 Siirtymäkauden lainanottovaltuuden laskennan toteuttaminen

Koska hyvinvointialueille siirtyy merkittävästi toimintoja ja rahoitusta kunnista ja ns. vapaaehtoisista kuntayhtymistä, pelkästään sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien vuosikatetta ei voida käyttää perusteena siirtymäkauden lainanottovaltuuksien laskennassa. Vuosikate on tämän vuoksi laskettu hyvinvointialueiden ennakoidun valtion rahoituksen sekä sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien myyntituotoista lasketun vuosikateprosentin perusteella. Julkaistuista tuloslaskelman eristä kuntayhtymien myyntituotot vastaavat parhaiten hyvinvointialueiden valtion rahoitusta, koska kuntayhtymien myyntituotoista valtaosa muodostuu kuntien maksusuuksista. Tällä tavalla laskettuna muiden tuottojen kuten asiakasmaksujen ja muiden tuottojen oletetaan säilyvän ennallaan.

Vuoden 2022 sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien talousarvioissa vuosikate oli myyntituottojen määrän mukaan laskettuna 4,1 prosenttia. Kaikilla hyvinvointialueilla on käytetty samaa oletettua vuosikateprosenttia.

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin laskennallisen vuosikatteen määrästä on erotettu HUS-yhtymälle määrä, joka vastaa HUS-kuntayhtymän vuoden 2022 talousarvion vuosikatetta. Vaikka lainanottovaltuutta koskeva sääntely ei koske Helsingin kaupunkia, myös sen rahoituksesta osa käytetään HUS-yhtymän palveluihin.

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän enimmäislainamäärä on laskettu kertomalla vuosikate kymmenellä. Tämä vastaa hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä säädettyä laskentatapaa, jossa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi ja oletettu keskimääräinen lainojen jäljellä oleva maksuaika kymmenen vuotta.

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2023 alun ennakoitu lainamäärä on laskettu sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien vuoden 2021 tilinpäätösten lainakannan sekä vuoden 2022 talousarvioiden ennakoitujen lainojen nostojen ja lyhenysten perusteella. Sellaisten erityishuoltopiirien, joiden jäsenkunnat sijaitsevat eri hyvinvointialueilla, ennakoitu lainamäärä on jaettu hyvinvointialueille erityishuoltopiirien jäsenkuntien omistusosuuksien mukaisesti.

Vuoden 2023 lainanottovaltuuden määrä on laskettu vähentämällä enimmäislainamäärästä vuoden 2023 alun ennakoitu lainamäärä. Jos erotus on negatiivinen, hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta.

4 Vaikutukset

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat pitkällä aikavälillä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisiin kustannuksiin ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen pitkäaikaisella lainalla rahoittamien investointien määrästä sekä rahoituskustannuksista. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.